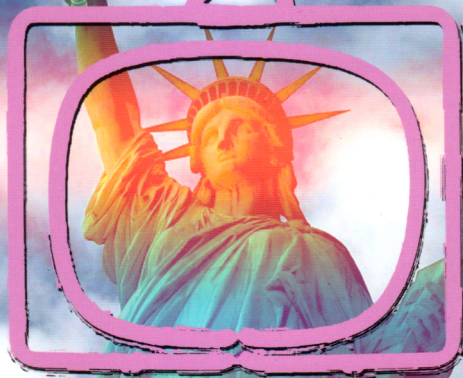

VIKTOR
PELEVIN

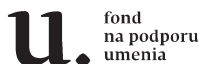

Generácia «P»

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Russian text copyright © by Viktor Olegovič Pelevin 1999, 2015
Slovak publishing rights are acquired via FTM Agency, Ltd., Russia, 2018
Translation © Miloš Ferko 2018
Cover design © Ľubica Končeková 2018
Slovak edition © Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,
spol. s r. o. Bratislava 2018
e-mail: vsss@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu umenia

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV,
spol. s r. o.

Z ruského originálu Виктор О. Пелевин: *Generation «П»*, ООО «Издательская
Группа Азбука-Аттикус», Издательство АЗБУКА, Москва, 2015

preložil Miloš Ferko

Redakčná a jazyková úprava Agáta Karčová

Obálka a sadzba Ľubica Končeková

Tlač P + M, s. r. o., Turany

Prvé vydanie

Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8202-063-5

VIKTOR PELEVIN

Generácia „P“

NA PAMIATKU STREDNEJ TRIEDY

Všetky v texte spomenuté obchodné značky sú vlastníctvom ich ctených majiteľov a všetky práva sú zachované. Názvy výrobkov a mená politikov nesúvisia s reálne existujúcimi trhovými produktmi a vzťahujú sa iba na projekcie elementov trhovo-politického informačného priestoru, tak ako je tento nechcene indukovaný v podobe objektov individuálneho myslenia.

Autor prosí, aby sa vnímali výlučne v tejto podobe. Zvyšné alúzie sú náhodné. Autorov názor sa môže nezhodovať s jeho postojom.

I'm sentimental, if you know what I mean;
I love the country but I can't stand the scene.
And I'm neither left or right.
I'm just staying home tonight,
Getting lost in that hopeless little screen.¹

Leonard Cohen

¹ Som sentimentálny, ak chápete, čo mám na mysli;
Milujem krajinu, no neviem zniesť to, čo sa v nej deje.
A nie som ľavý ani pravý.
Jednoducho dnes večer sedím doma
A miznem v tom beznádejnom monitorčeku. (*angl.; pozn. autora*)
Leonard Cohen

POKOLENIE „P“

Voľakedy v Rusku vskutku žilo neohrozené mladé pokolenie, ktoré nastavilo letu, moru, slnku usmiatu tvár – a vybralo si Pepsi.

Teraz už ťažko zistiť, prečo sa to stalo. Akiste nešlo len o pozoruhodné chuťové vlastnosti tohto nápoja. A nielen o kofeín, ktorý núti deti, aby sa dožadovali stále novej dávky, takže od raného veku absolvujú solídnu kokainovú prípravku. A dokonca ani nie o banálny úplatok – až sa chce veriť, že stranický funkcionár, od ktorého záviselo uzavretie zmluvy, jednoducho zazrel a obľúbil si tú tmavú bublinkovú tekutinu všetkými pórmi svojej komunizmom rozčarovanej duše.

Príčina tkvela najpravdepodobnejšie v tom, že ideológovia ZSSR boli presvedčení, že pravda je iba jedna. Preto pokolenie „P“ v skutočnosti nemalo žiadnu voľbu, deti sovietskych sedemdesiatych si volili Pepsi presne tak, ako ich rodičia volili Brežneva.

Nech už bolo akokoľvek, tieto deti sa v lete na morskom pobreží poležiačky dlho-predlho dívali na bezoblačný sýtomodrý obzor, pili teplú, do sklenených fľaš v Novorossijsku porozlievanú pepsikolu a snívali o tom, že vzdialený zakázaný svet spoza mora voľakedy vplynie do ich životov.

Uplynulo desať rokov a onen svet vskutku do ich životov začal plynúť – sprvoti nesmeli a so zdvorilým úsmevom, a potom stále smelšie a sebaistejšie. Jednou z jeho navštíveniek bol reklamný klip na Pepsi-colu, klip, ktorý, ako poznamenali

mnohí špecialisti, sa stal kľúčovým momentom rozvoja celej svetovej kultúry. Porovnávali sa v ňom dve opice. Jedna z nich pila „obyčajnú kolu“ a v dôsledku toho nadobudla schopnosť vykonávať isté najjednoduchšie úkony s kockami a paličkami. Druhá pila pepsikolu. S veselým pokrikom sa na džipe uberala smerom k moru v objatí diev, ktoré mali zjavne v úmysle zvysoka kašľať na rovnoprávnosť žien (keď sa vám pritrafi dôverne sa stykať s opicami, je lepšie jednoducho na takéto veci nemyslieť, nakoľko rovnoprávnosť i nerovnoprávnosť budú dušu omínať rovnako).

Keď sa nad tým zamyslíme, už vtedy sa dalo pochopiť, že nejde o pepsikolu, ale o peniaze, s ktorými priamo súvisela. K tejto konklúzii viedli, po prvé, klasická freudistická asociácia podmienená farbou produktu, po druhé, logický záver – vstrebanie pepsikoly umožňuje získať drahé autá. My však nemáme v úmysle podniknúť hĺbkovú analýzu tohto klipu (hoci azda práve v nej by sme našli vysvetlenie toho, prečo takzvaní šesťdesiatnici tvrdošijne nazývajú pokolenie „P“ hovnocucmi). Pre nás je dôležité iba to, že symbolom pokolenia „P“ sa s definitívnou platnosťou stala opica na džipe.

Trocha zahanbujúce bolo uvedomiť si, ako si maníci z reklamných agentúr na Madison Avenue práve predstavujú svoje publikum, takzvanú target group. Ťažko však neustrnúť nad ich hlbokou znalosťou života. Práve tento klip umožnil veľkému množstvu v Rusku vegetujúcich opíc pochopiť, že nastal čas nasadnúť do džípov a splynúť s dcérami človeka.

Je nezmyselné hľadať tu stopy protiruského sprisahania. Protiruské sprisahanie bezpochyby jestvuje, problém však spočíva v tom, že jeho aktérmi sú všetci dospelí obyvatelia Ruska. Takže Pepsi-cola s tým nemá vôbec nič. To, čo sa prihodilo, bolo časťou celosvetového procesu, ktorý zrkadlí mnoho kníh (postačí, ak spomenieme Očakávanie opíc Andreja

Bitova alebo Brazzavillskú pláž od Williama Boyda). Onen proces sa nevyhol ani Amerike, hoci tam sa všetko odvinulo úplne inak – Coca-cola úplne, definitívne a nezvratne vytlačila Pepsi-colu z červenej časti farebného spektra, čo človek oboznámený so situáciou vníma na úrovni bitky pri Waterloo. Súvisí to s činnosťou náboženskej pravice, ktorá je v USA veľmi silná. Oni neuznávajú evolúciu. Coca-cola lepšie rezonuje s ich obrazom sveta, pretože opica, ktorá ju pije, naďalej ostáva opicou. Ostatne, pri opiciach sme sa už zdržali pridlho – vybrali sme sa predsa hľadať človeka.

Vavilen Tatarskij sa narodil dávno pred týmto prelomovým víťazstvom červenej nad červenou. Preto sa automaticky stal súčasťou pokolenia „P“, hoci o tom dlho nemal ani potuchy. Keby mu v tých vzdialených rokoch boli povedali, že keď vyrastie, stane sa copywriterom, pustil by od úžasu fľašu Pepsi-coly priamo na rozpálenú dlaždicu pionierskej pláže. V tých vzdialených dňoch bolo deťom predurčené upierať predstavy k žiarivej prilbe požiarnika alebo bielemu plášťu lekára. Dokonca aj nevinný výraz dizajnéra pôsobil ako pochybný neologizmus, ktorý vo veľkom ruskom jazyku prebýval v dôsledku lingvistického limitu do prvého vážnejšieho vyostrenia medzinárodnej situácie.

V tých časoch však v jazyku a celkovo v živote bolo veľmi veľa pochybného a bizarného. Zoberme si trebárs len meno Vavilen, ktorým Tatarského poctil otec, prepojiť vo svojej duši vieru v komunizmus s ideálmi šesťdesiatnikov. Bolo poskladané zo slov Vasilij Aksionov² a Vladimír Iljič Lenin. Tatarského tatko si zjavne bez problémov vedel predstaviť presvedčeného leninistu, s úctou nad slobodomyselnou aksio-

2 Vasilij Pavlovič Aksionov (1932 – 2009) – sovietsky spisovateľ židovského pôvodu, jedna z čelných osobností disentu (*pozn. prekl.*)

novovskou stránkou zisťujúceho, že marxizmus pôvodne obhajoval voľnú lásku, alebo džezom frcnutého estéta, ktorého výnimočne klenutá ruláda saxofónu zrazu podnieti k tomu, aby pochopil, že komunizmus zvíťazí. Ale takýto bol nielen Tatarského tatko, – takéto bolo celé sovietske pokolenie päťdesiatych a šesťdesiatych rokov, ktoré darovalo svetu pieseň sebestačnosti a odpravilo sa do čiernej prázdnoty vesmíru prvým sputnikom – štvorchvostým spermatozoidom beztak nezavříšenej budúcnosti.

Tatarskij sa za svoje meno veľmi hanbil, keď sa len dalo, predstavoval sa ako Vova. Potom začal kamarátom klamať, že ho tak tatko nazval preto, lebo sa zaoberal východnou mystikou, takže mal na mysli staroveké mesto Babylon, a jemu, Vavilenovi, prináleží pridržať sa zásad tajného učenia tohto sídla. Zliatinu Aksionova s Leninom zmajstroval otec preto, že bol prívržencom manicheizmu a naturfilozofie a pokladal za nevyhnutné vyvážiť svetlú podstatu temnou. Bez ohľadu na túto bravúrnú interpretáciu Tatarskij vo veku osemnástich rokov s pôžitkom stratil svoj prvý pas a druhý si nechal vystaviť už na meno Vladimír.

Potom sa už jeho život odvíjal tým najobyčajnejším spôsobom. Začal študovať na vysokej škole technického zameralia. Samozrejme, nie preto, že by mal rád techniku (v jeho špecializácii figurovali akési elektrické taviace pece), ale preto, že nechcel ísť na vojnu. Keď však mal dvadsaťjeden, prihodilo sa niečo, čo rozhodlo o jeho osude.

V lete, na dedine, prečítal útlučký zväzoček Borisa Pasternaka. Básne, ku ktorým predtým neprejavoval žiadnu príchylnosť, naňho zapôsobili natoľko, že niekoľko týždňov nebol schopný myslieť na nič iné, a potom ich začal písať sám. Navždy si zapamätal hrdavý skelet autobusu, ktorý šikmo vrástol do zeme na okraji prímoskovského lesa. V blízkosti tohto

skeletu sa mu v hlave po prvýkrát vynoril verš „Sardinky ob-
lakov plávajú na juh“ (neskoršie začal nadobúdať dojem, že
tento básnický výtvor páchne rybacinou). Prosto, prípad bol
absolútne typický a typicky aj skončil – Tatarskij sa dostal na
Literárny inštitút. Isteže, nie na oddelenie poézie, – bolo si tre-
ba vystačiť s prekladmi z jazykov národov ZSSR. Tatarskij si
predstavoval svoju budúcnosť zhruba nasledovne: cez deň –
prázdna prednášková sieň v Literárnom inštitúte, prekladík
z uzbečtiny alebo kirgizštiny, ktorý treba zrymovať do istého
termínu, a večer – nesmrteľné diela.

Potom sa nebadane uskutočnila jedna pre jeho budúcnosť
rozhodujúca udalosť. ZSSR, ktorý začali obnovovať a zlepšovať
zhruba vtedy, keď si Tatarskij zaumienil, že zmení povolanie, sa
vylepšil natoľko, že prestal jestvovať (ak je štát schopný dospieť
do nirvány, tak to bol tento prípad). Na preklady z jazykov ná-
rodov ZSSR nebolo viac ani pomyslenia. Bol to otras, no Tatar-
skij ho vydržal. Napokon, ostala mu tvorba nesmrteľných diel,
a to predsa celkom stačí.

A vtedy sa stala nepredvídaná vec. S nesmrteľnosťou, kto-
rej si bol Tatarskij zaumienil venovať svoju námahu a čas, sa
začalo voľačo diať. To už Tatarskij absolútne nemohol pocho-
piť. Veď nesmrteľnosť – aspoň tak si dovtedy vždy myslel – bola
čímsi nezmeniteľným, nenaštrbiteľným a vonkoncom nezávis-
lým od podenkovitého pozemského pechorenia. Keď sa teda
napríklad útlý zväzoček Pasternaka, ktorý zmenil jeho život,
už v tejto nesmrteľnosti ocitol, nejestvovala žiadna sila, ktorá
by bola schopná vyvrhnúť ho odtiaľ.

Vysvitlo, že to tak vôbec nie je. Vysvitlo, že nesmrteľnosť
jestvovala do tých čias, kým v ňu Tatarskij úprimne veril, avšak
nikde za hranicami tejto viery v skutočnosti nebola. Na to, aby
ste úprimne verili v nesmrteľnosť, bolo treba, aby túto vieru
zdieľali aj druhí, – pretože viera, ktorú nezdieľa nikto, sa volá

schizofrénia. A s druhými – vrátane tých, čo Tatarského učili, ako sa s nesmrteľnosťou vysporadúvať, – sa začalo diať niečo bizarné.

Niežeby teda zmenili svoje predošlé názory, to nie. Samotný priester, kam tieto predošlé názory smerovali (názor predsa vždy niekam smeruje), sa skrúcal a mizol, až kým z neho neostal len mikroskopický fliačik na prednom skle rozumu. Navôkol sa rozbleskli nové horizonty.

Tatarskij sa pokúšal bojovať. Tváril sa, že sa v podstate nič nedeje. Sprvoti úspešne. V bezprostrednom styku s druhými ľuďmi, ktorí sa tiež tvárili, že sa nič nedeje, sa tomu dalo na istý čas uveriť. Koniec nastal nečakane.

Raz na prechádzke Tatarskij zastal pred obchodom s obuvou zavretým kvôli obedňajšej prestávke. Za jeho výkladom sa v letnom pote kúpala chutnučná vypasená predavačka, ktorú Tatarskij ktovie prečo sám pre seba nazval Anicou. A uprostred mäteže rôznofarebných tureckých nápodôb stál pár obuvi ne-
spochybniteľne tuzemskej výroby.

Tatarskij zakúsil pocit okamžitého a prenikavého uvedomenia. Boli to špicaté topánky na vysokých opätkoch. Zhotovené z kvalitnej kože hrdzavožltej farby, štepované belasou nitkou a vyzdobené veľkými zlatými prackami v tvare lýr – neboli jednoducho nevkusné ani banálne. Zreteľne stelesňovali to, čo jeden podperený lektor sovietskej literatúry z Literárneho inštitútu označoval ako „náš gestalt“, a bolo to také úbohé, smiešne a dojímavé (najmä tie lýrovité pracky), že Tatarskému vhrkli slzy do očí. Topánky pokrývala hrubá vrstva prachu – doba o ne zjavne ani nezavadila.

Tatarskij vedel, že oňho doba tiež ani nezavadila, ale už si stihol na tento fakt zvyknúť a dokonca v ňom vnímal akýsi trpký pôžitok. Dešifrovateľný pre vnútornú potrebu slovami Mariny Cvetajevovej: „Rozhádzané v prachu po krámoch // (Kde ich nikto nekúpil a nekúpil!), // Moje verše ako drahocenný

mok // Udržia si obzor zdvihnutý.“ Ak aj onen pocit obsahoval voľačo ponížujúce, nuž pre neho nie. Azda pre okolitý svet. Avšak, ustrnúc pred výkladom, okamžite pochopil, že práchnivie na tomto svete nie ako nádoba s drahocenným mokom, ale presne ako topánky s lýrovitými prackami. Okrem toho pochopil ešte jedno: nesmrteľnosť, v ktorú predtým veril, mohla jestvovať iba vďaka štátnym dotáciám – alebo, čo je vlastne to isté, ako voľačo štátom zakázané. Navyše, jestvovať mohla výlučne v hypostáze polovedomej spomienky akejsi Anice z obuvi. A jej, presne tak ako jemu, túto pochybnú nesmrteľnosť jednoducho inštalovali do hlavy v jednom bloku s prírodovedou a anorganickou chémiou. Nesmrteľnosť bola náhodná – keby, dajme tomu, Stalin nezabil Trockého, ale naopak, obývali by ju úplne iné osoby. Avšak ani toto nebolo dôležité, veď Tatarskij zreteľne vnímal, že Anica za žiadnych okolností proste nič s nesmrteľnosťou nemá, a keď v ňu definitívne prestane veriť, nijaká nesmrteľnosť viac nebude, pretože kam by sa potom mala po-diet? Alebo, ako si po príchode domov zaznačil do notesa:

„Keď mizne subjekt nesmrteľnosti, miznú aj všetky jej objekty, – a jediným subjektom nesmrteľnosti je ten, kto na ňu aspoň občas spomína.“

Básne viac nepísal. Pri zániku sovietskej moci stratili zmysel a hodnotu. Posledné verše, ktoré vytvoril v momente bezprostredne nasledujúcom po tejto udalosti, boli inšpirované piesňou skupiny DDT („Čo je to jeseň – lístie...“) a alúziami na neskorého Dostojevského. Záver diela znel takto:

Čo je to nesmrteľnosť – jest plechovica,
Nesmrteľnosť jest plechovica s pavúkmi.
Ak na túto plechovicu
Pozabudne Anica,
Čo sa stane s Vlastou a s nami?

DRAFT PODIUM

Sotvačo nesmrteľnosť zmizla, ocitol sa Tatarskij v realite. Vysvitlo, že o svete, ktorý stihol vzniknúť navôkol v priebehu niekoľkých posledných rokov, nevie vonkoncom nič.

Ten svet bol veľmi bizarný. Navonok sa zmenil málo – iba čo na uliciach pribudlo žobrákov a všetko navôkol – domy, stromy, lavičky na uliciach – zrazu akosi ostarlo a zbiednelo. Povedať, že svet nadobudol inú podstatu, sa tiež nedalo, nakoľko žiadnu podstatu teraz nemal. Nad všetkým panovala desuplná neurčitost'. Bez ohľadu na to ulicami uháňali prúdy mercedesov a toyot, v ktorých sedeli úplnou istotou v seba a svet obrbení maníci, a dokonca bola, pokiaľ sa dá veriť tlačí, aj nejaká zahraničná politika.

A v televízii stále ukazovali tie isté ksichty, z ktorých bolo všetkým na zvracanie posledných dvadsať rokov. Teraz rozprávali presne to isté, za čo predtým strkali druhých do basy, ibaže boli značne odvážnejší, prieraznejší a radikálnejší. Tatarskij si často predstavoval Nemecko roku 1946, v ktorom doktor Goebbels hystericky vrieska z rádia o priepasti, do ktorej fašizmus sotil národ, niekdajší veliteľ Osvienčimu predsedá komisii na stíhanie nacistických zločincov, generáli SS jednoducho a zrozumiteľne vykladajú liberálne hodnoty a na čele celého mančaftu stojí napokon predsa pravdu postihnúvší gauleiter Východného Pruska. Tatarskij, samozrejme, veľkú väčšinu charakteristík sovietskej moci nenávidel, aj tak mu však nebolo celkom jasné, či stálo za to vymeniť ríšu zla za banánovú republiku zla, ktorá dováža banány z Fínska.

Avšak Tatarskij nikdy nemával prílišné sklony k moralizovaniu, preto sa väčšmi než hodnotením diania zapodieval problémami prežitia. Žiadne známosti, ktoré by mu mohli pomôcť, nemal, nuž uchopil problém tým najjednoduchším spôsobom – zamestnal sa ako predavač v jednom zo stánkov v blízkosti svojho bytu.

Práca bola jednoduchá, ale hektická. V skliepku bolo šero a zima ako v tanku, so svetom ho spájalo nepatrné okienko, cez ktoré sa sotva dala prestrčiť fľaša šampanského. Pred hypotetickými nepríjemnosťami chránila Tatarského mreža z hrubých tyčí pevne prizváraná k stenám. Večer zakaždým odovzdával tržbu obstarožnému Čečenovi s masívnym zlatým prsteňom, niekedy sa mu dokonca zadarilo urvať si aj čosi navyše k výplate. K stánku občas zašli začínajúci mafiáni a preskakujúcimi hlasmi sa dožadovali peňazí za svoju ochranu. Tatarskij ich unavene posielal za Husejnom. Husejn bol chudučký štúply chlapík s očami ustavične sa lesknúcimi od opiátov, obvykle ležal na matraci v poloprázdnom vagóniku ukončujúcim zástup skliepkov a počúval súfijskú hudbu. Okrem matraca bol v maringotke stôl a sejf, v ktorom ležalo veľa peňazí, a stál tam dômyselný model automatu kalašnikov s podvesným granátometom.

Počas práce v stánku (trvalo to trochu menej než rok) Tatarskij nadobudol dve nové vlastnosti. Prvou bol cynizmus. Bezbrehý. Sľa výhľad z Ostankinskej televíznej veže. Druhá vlastnosť bola prečudesná a ťažko vysvetliteľná. Tatarskému stačilo uprieť krátky pohľad na ruky zákazníka, aby zistil, či sa z neho dajú vytriasť peniaze a koľko presne, či sa mu dá nagrobianať alebo nie, či je pravdepodobné inkasovanie falošnej bankovky a či môže on sám takúto bankovku podhodiť spolu s výdavkom. Tu neexistoval žiaden vyhranený systém. Dakedy sa v okienku zjavila päť podobná chľpatému melónu, ale bolo

jasné, že jej majiteľa možno smelo poslať do všetkých čertov. A inokedy zasa Tatarského srdce zovrela úzkosť pri pohľade na útlu ženskú dľaň s nechťami po manikúre.

Raz chceli od Tatarského škatuľku davidoffiek. Ruka, ktorá položila na pult pohúžvané platidlo, bola všedná. Tatarskij si všimol jemné, sotva badateľné chvenie prstov, zaznamenal precízne opilníkované nechty a pochopil, že zákazník nadužíva stimulatory. Mohol to byť napríklad bandita stredného ran-
gu alebo podnikateľ – alebo, ako sa stávalo najčastejšie, niečo medzi tým.

– Aké davidoffky? Obyčajné alebo lights? – spýtal sa Tatarskij.

– Lights, – odpovedal klient, nahol sa a pozrel do okienka.

Tatarského nadhodilo – stál pred ním spolužiak z Literárneho inštitútu Sergej Mrkovin. Voľakedy patrila v ročníku k najvýraznejším osobnostiam a hodne poškľuľoval po Majakovskom – nosil žltý sveter a písal ohromujúce verše („Môj verš, údov krájač, sťa sekera...“ alebo „Och, Tváre Vresku! Och, Mata Hari!“). Takmer sa nezmenil, akurát vo vlasoch sa zjavila precízna cestička a na cestičke niekoľko sivých vlasov.

– Vova? – spýtal sa Mrkovin začudovane. – Čo ty tu robíš?

Tatarskij nevedel, čo odpovedať.

– Jasné, – povedal Mrkovin. – Tak poďme stade do frasa.

Po krátkom prehováraní Tatarskij skliepok zamkol a, bo-
jazlivo poškľuľujúc na Husejnov vagónik, nasledoval Mrkovina k autu. Zašli do drahej čínskej reštaurácie Chrám Luny, navečerali sa, hodne popili a Mrkovin vyrozprával, čím sa v poslednom období zaoberá. Zaoberal sa reklamou.

– Vova, – vravel, pričom so žiariacimi očami chytal Tatarského za ruku, – teraz je výnimočné obdobie. Také nikdy predtým nebolo a neskôr nikdy nebude. Zlatá horúčka, ako na Klondike. O dva roky bude už všetko rozchytané. Teraz však jestvuje reálna možnosť zaradiť sa do tohto systému bez okol-

kov, priamo z ulice. Kukni, v New Yorku sú schopní dať pol života za to, aby sa stretli pri obede so správnymi ľuďmi, kým u nás...

Veľa z toho, čo Mrkovin vravel, Tatarskij jednoducho nepochopil. Z rozhovoru mu zreteľne utkvela iba schéma fungovania biznisu epochy primárnej akumulácie a jej súvislosť s reklamou.

– Vcelku, – vravel Mrkovin, – to prebieha zhruba takto. Maník vezme pôžičku. Za túto pôžičku prenajme kancel, kúpi džíp cherokee a osem debničiek vodky Smirnoff. Keď sa Smirnoff minie, vysvitne, že džíp je rozdrúzaný, kancel zagrcaný a pôžičku treba vracať. Vtedy sa vezme druhá pôžička – trikrát vyššia než prvá. Z nej sa nasýti prvá pôžička, kúpi džíp grand cherokee a šestnásť debničiek vodky Absolut. Keď sa Absolut...

– Pochopil som, – prerušil ho Tatarskij. – A ako to skončí?

– Sú dva varianty. Ak je banka, ktorej je maník dlžný, gangsterská, tak ho v istom okamihu zabijú. Pretože iné banky u nás nie sú, obvykle sa udeje toto. Ak je však maník, naopak, sám gangstrom, tak poslednú pôžičku prevedú na Štátnu banku a on vyhlási bankrot. Do jeho kancla prídu súdni zriadení, zaregistrujú prázdne fľaše a ogrcaný fax, a maník o nejaký čas rozpúta všetko nanovo. Isteže, Štátna banka má teraz už svojich gangstrov, takže situácia je trochu zložitejšia, avšak vcelku sa obraz nezmenil.

– Hm, – riekol zamyslene Tatarskij. – Ale zatiaľ som nepochopil, ako to všetko súvisí s reklamou.

– Nuž tu sa práve dostávame k jadru. Keď zhruba polovica Smirnoffa alebo Absolutu ešte nie je vypitá, džíp je ešte pozjazdny a smrť sa zdá vzdialenou abstrakciou, v hlave človeka, ktorý to všetko spustil, prebehne svojrázna chemická reakcia. Vzopne sa v ňom cit bezbrehého majestátu a objedná si reklamný klip. A chce, aby ten klip bol hustejší ako u druhých

debilov. Čo sa prachov týka, zhltne to zakaždým od oka tretinu pôžičky. Psychologicky je všetko jasné. Maník založil dajaký podnik s názvom Everest, a tak chce teraz vidieť svoj logotyp na prvom programe dakde medzi BMW a Coca-colou, hoci by sa mal aj zadrhnúť. Nuž a v okamihu, keď v hlave zákazníka prebieha reakcia, na scénu vstupujeme my.

Tatarskému to „my“ nebolo vonkoncom nepríjemné.

– Situácia vyzerá nasledovne, – pokračoval Mrkovin. – Jestuje niekoľko štúdií, ktoré robia spoty. Oni furt potrebujú zorientovaných scenáristov, pretože od scenáristu teraz závisí všetko. Robota spočíva v tomto: ľudia zo štúdia nájdu zákazníka, ktorý sa chce zviditeľniť v telke. Ty sa na neho dívaš. On dačo rozpráva. Vypočuješ ho. Potom píšeš scenár. Obvykle má rozsah do jednej strany, lebo klipy sú krátke. Môže ti to teda trvať dve minúty, ale za klientom nezájdeš skôr než o týždeň. Musíš ho presvedčiť, že si celý ten čas behal po izbe, držal sa rukami za hlavu a hútal, hútal, hútal. Prečíta, čo si napísal, a podľa toho, či sa mu scenár páči alebo nie, objedná spot u tvojich kolegov alebo osloví iných. V štúdiu, kde pracuješ, si preto najdôležitejšia osoba. Od teba závisí objednávka. A ak sa ti podarí zákazníka zhypnotizovať, berieš desať percent z celkovej ceny spotu.

– A koľko stojí spot?

– Obvykle od pätnásť do tridsať. V priemere sa môžeme zhodnúť na dvacke.

– Čoho? – nedôverčivo sa spýtal Tatarskij.

– Panebože, predsa nie rubľov. Tisíc dolárov.

Tatarskij v zlomku sekundy vypočítal, koľko je desať percent z dvadsaťtisíc, preglgol a uprel na Mrkovina oddaný a žalostne prosebný pohľad.

– Takto to, samozrejme, nepofrčí dlho, – riekol Mrkovin.

– Uplynie rok alebo dva a všetko bude vyzeráť inak. Namiesto

kadejakých pupkatých trochárov, ktorí si požičiavajú na nezmysly, maníci budú brať milióny doláčov. Namiesto džípov, ktoré triafajú pouličné lampy, budú zámky vo Francúzsku a ostrovy v Tichom oceáne. Namiesto slobodných lovcov seriózne agentúry. Avšak podstata diania bude v tomto štáte stále rovnaká. A preto sa princíp našej práce nikdy nezmení.

– Panebože, – riekol Tatarskij, – toľké peniaze. – Mne je až nejako mráкотno.

– Večná otázka, – rozosmial sa Mrkovin. – Som chvejúca sa bytosť alebo právo mám?

– Zdá sa mi, že si na ňu našiel odpoveď.

– Hej, – riekol Mrkovin, – mal som tú česť.

– A ako teda znie?

– Nuž veľmi jednoducho. Chvejúca sa bytosť, ktorá má neodňateľné práva. A lóve tiež. Mimochodom, nechceš si požičať, čo ty na to? Vyzeráš dajako zanedbane. Vrátiš, keď sa rozbehneš.

– Vďaka, zatiaľ ešte mám, – povedal. – Nevieš náhodou, odkiaľ sa vzalo to slovo lóve? Moji Čečeni vravia, že mu rozumejú i na Arabskom polostrove. Dokonca aj v angličtine majú dačo podobné...

– Náhodou viem, – odpovedal Mrkovin. – To je z latinských písmen „L“ a „V“. Skratka liberal values.³

Na ďalší deň Mrkovin zaviedol Tatarského na značne bizarné miesto. Volalo sa Draft Podium (po niekoľkých minútach nesmierného myšlienkového úsilia sa Tatarskij vzdal pokusov pochopiť, čo to znamená). Draft Podium sídlilo v pivnici starého tehlového domu neďaleko centra. Viedli tam masívne oceľové dvere, za ktorými sa nachádzala neveľká, mechanizmami husto zaplnená miestnosť. Tatarského tam čakalo niekoľko

³ liberálne hodnoty (angl.; pozn. autora)

mladíkov. Najdôležitejší bol neoholený týpek menom Sergej, ktorý vyzeral ako Dracula zamladi. Vysvetlil Tatarskému, že malá kockatá debnička zo sivého plastu, ktorá stojí na prázdnej kartónovej krabici, je počítač Silicon Graphics, stojí čertviekoľko, a program Soft Image, ktorý je v ňom nainštalovaný, stojí dvakrát toľko. Silicon bol najväčšou vzácnosťou tejto podzemnej jaskyne. V priestore bolo ešte zopár obyčajnejších počítačov, skenery a akýsi zložitý videomagnetofón s množstvom indikátorov. Na Tatarského urobil veľký dojem jeden detail – videomagnetofón mal okrúhle koliesko s páčkou, ako tie, čo sú na šijacích strojoch, a dal sa ním ručne pretáčať obraz.

Draft Podium malo vo výhľade veľmi perspektívneho zákazníka.

– Objekt má zhruba päťdesiat rokov, – vravel Sergej, vdychujúc dym z mentolovej cigarety. – Voľakedy bol zamestnaný ako učiteľ fyziky. Keď bordel ešte len začínal, založil spoločnosť na pečenie zákuskov Vtáčie mlieko a za dva roky sa tak operil, že teraz prenajal celý cukrárenský koncern v Lefortove. Nedávno zobral veľkú pôžičku. Predvčerom vyrazil na opilecký záťah. Jeho opilecké záťahy trvajú zhruba dva týždne.

– Odkiaľ máte také informácie? – zaujímalo Tatarského.

– Sekretárka, – riekol Sergej. – Čiže ho treba zdrapiť teraz a posunúť mu scenár skôr, než sa stihne vypariť. Keď je triezvy, furt by si nechal za groš koleno vrtať. Máme s ním stretnutie zajtra o jednej, u neho v kancli.

Na ďalší deň prišiel Mrkovin k Tatarskému domov skoro ráno. Priviezol so sebou veľký polyetylénový balík svetložltej farby. V balíku bolo vínovočervené sako z materiálu, ktorý sa podobal tkanine na plášte. Na jeho náprsnom vrecku sa trblietal zložitý erb pripomínajúci emblém na škatuľke Marlboro. Mrkovin povedal, že sako je klubové. Tatarskij nepochopil, ale poslušne si ho obliekol. Mrkovin ešte vytiahol z balíka elegant-

ný notes v koženom obale, neuveriteľne hrubé pero s nápisom Zoom a pager – v Moskve boli vtedy novinkou.

– Túto vecičku si upevníš na opasok, – povedal. – So zákazníkom sa stretnete o jednej, jedna dvadsať ti na tento pager zavolám. Keď zazvoní, vyberieš ho z opasku a uprieš naň veľavýznamný pohľad. Kým bude zákazník rozprávať, celý čas si rob poznámky do notesa.

– Načo to všetko? – zaujímalo Tatarského.

– Vari ti to nie je jasné? Zákazník platí ťažké prachy za jeden papier a niekoľko kvapiek toneru z tlačiarne. Musí byť skalopecne presvedčený, že pred ním prachy za to isté vysolilo veľa ďalších ľudí.

– Podľa mňa, – riekol Tatarskij, – práve všetky tie saká a pagery v ňom môžu vzbudiť pochybnosti.

– Špekulácie, – mávol rukou Mrkovin. – Život je jednoduchो tupší. A tuná ešte...

Vytiahol z vrecka úzke puzdro, otvoril ho a podal Tatarskému. V puzdre ležali masívne, príťažlivo odporné hodinky zo zlata a ocele.

– To sú Rolex Whistler. Opatrnejšie, neoškri pozlátku. Sú falošné. Dávam ich iba pre efekt. Keď sa budeš so zákazníkom zhovárať, tak nimi takto, vieš, pocvakaj. Zaberá to.

Tatarského príprava nesmierne obodрила. O pol jednej vyšiel z metra. Decká z Draft Podia ho už čakali pri vchode. Prišli v dlhom čiernom mercedese. Tatarskij sa už v biznise vyznal natoľko, aby pochopil, že auto prenajali na dve hodiny. Sergej bol naďalej neoholený, teraz však v jeho neoholenosti tkvelo čosi ponuro-štýlové – akiste kvôli tmavému saku s neuveriteľne úzkymi manžetami a motýlikom. Vedľa neho sedela Lena, ktorá mala na starosti zmluvy a účtovníctvo. Mala oblečené jednoduché čierne šaty (bez šperkov, a bez líčidiel), v ruke držala spis vo fascikli s malou zlatou zámkou. Keď Tatarskij

nastúpil do auta, všetci traja si vymenili pohľady a Sergej povedal šoférovi:

– Vpred.

Lena bola rozrušená. Celú cestu sa pochechtávala a rozprávala o akomsi Azadovskom – zjavne milencovi svojej priateľky. Onen Azadovskij v nej vzbudzoval cit nie nepodobný vytrzeniu. Do Moskvy prišiel z Ukrajiny, ubytoval sa u jej známej, prihlásil sa u nej na trvalý pobyt, potom zavola z Dnepropetrovska sestru s dvoma deťmi, prihlásil ich bez akéhokoľvek otáľania tu i tam, a nechal si potom byť prideliť súdom. Leninu priateľku vystrnadil do izbice bytu so spoločným príslušenstvom.

– Tento človek to ďaleko dotiahne! – opakovala Lena.

Najväčší dojem v nej zanechalo to, že sestra s deťmi bola po akcii odoslaná späť do Dnepropetrovska. Inak príbeh vcelku prekypoval toľkými podrobnosťami, že v závere jazdy sa Tatarskému začalo zdať, že polovicu života strávil v byte s Azadovským a jeho príbuznými. Ostatne, Tatarskij nebol o nič menej rozrušený než Lena.

Zákazník (jeho meno naďalej ostalo tajomstvom) sa udivujúco podobal predstave, ktorá Tatarskému skrsla v hlave po včerašom rozhovore. Bol to nízky, územčistý mužíček so ľstivou tvárou, na ktorej sa práve začal rozplývať opilecký úškľabok – zjavne vypil prvý pohár krátko pred stretnutím.

Po krátkej výmene zdvorilostí (rozprávala prevažne Lena; Sergej sedel v kúte, nohy prehodené jedna cez druhú, a fajčil) bol Tatarskij uvedený ako scenárista. Posadil sa za stôl pred klienta, švacol o stôl rolexkami a otvoril notes. Okamžite vysvitlo, že zákazníkovi niečo veľmi čo povedať. Bez silných psychotropík bolo veľmi ťažké oduševniť sa detailami jeho biznisu, ktorý sa sústreďoval predovšetkým na akési misky s fluórovým náterom, na ktoré nič neprilne. Tatarskij počúval s trocha nabok naklonenou tvárou, prikyvoval a zaplňal notes nezmysel-

nými ornamentami. Kútikom oka si poprezeral miestnosť – ak nepočítame belasú, zjavne veľmi drahú kožušinovú čiapku, ktorá ležala na hornej polici v prázdnej zasklenej skrinke, nebolo v nej tiež nič zaujímavé.

Ako bolo dohodnuté, o niekoľko minút mu na opasku zazvonil pager. Tatarskij odopol z remeňa čiernu plastovú škatuľku. Na displeji boli slová: „Welcome to the route 666“.⁴

„To má byť akože žart?“ pomyslel si Tatarskij.

– Volali z Video International? – ozval sa z kúta Sergej.

– Nie, – odpovedal Tatarskij, prevezmúc prihrávkú. – Chvalabohu, tí dobráci sa mi už neozývajú. Bol to Slava Zajcev. Dnes sa všetko ruší.

– Prečo? – spýtal sa Sergej s pridvihnutým obočím. – Ak si myslí, že to potrebujeme viac, než on...

– Pozhováme sa neskôr, – riekol Tatarskij.

Zákazník sa medzitým skormútene a zamračene díval na svoju kožušinovú čiapku v zasklenej skrini. Tatarskij uprel pohľad na jeho ruky. Boli zomknuté do striešky, palce sa rýchlo otáčali jeden okolo druhého, sľaby na seba navíjali neviditeľnú niť. Toto bol rozhodujúci okamih.

– Nemáte strach, že všetko môže padnúť? – spýtal sa Tatarskij. – Sám predsa viete, aké sú časy. Šup, a zrazu všetko skončí.

Klient zvrátil tvár a udivene pozrel najprv na Tatarského a potom na jeho spoločníkov. Jeho palce sa prestali točiť.

– Mám strach, – odpovedal, pričom zdvihol zrak. – A ktože by ho nemal. Kladiete akési bizarné otázky.

– Prepáčte, – riekol Tatarskij. – To ja len tak.

O päť minút diskusia skončila. Sergej prevzal od zákazníka formulár s jeho logotypom – bol to štylizovaný pirôžok v ovále, pod ním písmená LKK. Dohodli si stretnutie o týždeň. Ser-

⁴ „Vitajte na ceste 666“ (angl.; pozn. autora)

gej slúbil, že dovtedy bude hotový scenár klipu aj akýsi storyboard a bilancia.

– Ty si čo, z višne spadol? – spýtal sa Sergej Tatarského, len čo vyšli na ulicu. – Kto a prečo kladie také otázky?

– Čo už, – riekol Tatarskij. – Aspoň teraz viem, čo chce.

Mercedes zaviezol všetkých troch k najbližšej stanici metra.

Po návrate domov Tatarskij v priebehu niekoľkých hodín napísal scenár. Už dlho necítil takú inšpiráciu. Scenár nemal konkrétny sujet, spočíval v striedaní historických reminiscencií s metaforami. Babylonská veža rástla a zrútila sa, Níl zalieval deltu i povodie, kdesi v stepi cválali zúriví Huni – a v pozadí sa otáčala ručička obrovských priezračných hodín.

„Klan prichádza, klan odchádza, – vravel tlmený a démonický (Tatarskij to tak napísal do scenára) hlas spoza scény, – lež zem pretrvá naveky.“

Ibaže aj zem s ruinami ríš a civilizácií pohrúžila sa napokon do oloveného oceánu, nad jeho kvíliacou plochou ostalo osamelé bralo svojou podobou sľaby konvenujúce s Babylonskou vežou, ktorá scenár uvádzala. Kamera zachytila bralo a zjavil sa do kameňa vytesaný pirôžok s písmenami LKK, pod nimi sa nachádzalo heslo, ktoré Tatarskij našiel v knižočke s názvom Latinské okridlené výrazy:

MEDIIS TEMPUSTATIBUS PLACIDUS.
NEOCHVEJNÝ UPROSTRED BÚROK.
LEFORTOVSKÝ CUKRÁRENSKÝ KONCERN

V Draft Podiu Tatarského výtvor vzbudil hrôzu.

– Z technického hľadiska je to hračka, – riekol Sergej. – Stiahneme sekvencie zo starých filmov, prifarbíme, napumpujeme pixely. Ale veď je to absolútna schíza. A ešte aj akási smiešna.

– Schíza, – prikývol Tatarskij. – A smiešna. Len mi teda povedz, čo vlastne chceš? Získať cenu v Cannes alebo objednávku?

O niekoľko dní Lena zaviezla klientovi niekoľko verzií scenára napísaných inými. Figurovali v nich mladý kuchár nejasej sexuálnej orientácie (do popredia bol vysunutý klasický sujet so Rževským a višňovou kôstkou; slogan znel: „Kuchár jedol koláč s višňou“), čierne mercedesy, kufor napchatý dolármi a zvyšné národné archetypy. Klient to všetko bez vysvetlenia zmietol zo stola. Lena v zúfalstve tasila scenár napísaný Tatarským.

Do štúdia sa vrátila so zmluvou na tridsaťpäťtisíc, pričom dvadsať tvorila záloha. To sa ešte doposiaľ nepodarilo. Podľa jej slov sa zákazník po prečítaní scenára správal ako hamelnský potkan, ktorý začul číru hudbu nebeských sfér.

– Možno by sa dalo aj štyridsať vyžmýkať, – povedala. – Len som sa, sprostá, neskoro spamätala.

Peniaze prišli na účet o päť dní a Tatarskij dostal čestne zarobené dve tisícky. Sergej s celou partiou sa už chystal do Jalty, aby nasnímal vhodné bralo, na ktorom sa v posledných scénach mal zjaviť do žuly vytesaný pirôžok, keď zákazníka našli v jeho pracovni mŕtveho. Ktosi ho zaškrtil telefónnym káblom. Na tele našli tradičné stopy elektrickej žehličky a v ústach neľútostnou rukou vtisnutý zákusok Nocturno (likérom presiaknuté piškótové cesto, molovo-horká čokoláda náznakovito posypaná tragickým srieňom strúhaného kokosu).

„Klan prichádza, klan odchádza, – filozoficky si pomyslel Tatarskij, – a bližšia košela než kabát.“

Tak sa Tatarskij stal copywriterom. Nikomu z predošlého vedenia nič nevysvetľoval, jednoducho položil kľúče od skliepku na bočnicu maringotky, v ktorej sídlil Husejn. Povrávalo sa, že Čečeni za stiahnutie sa z obchodu požadujú veľké odstupné.

Pomerne rýchlo nadobudol nové známosti a začal pracovať paralelne pre niekoľko štúdií. Také prielomy ako s Lefortovským cukrárenským koncernom neochvejným uprostred búrok sa, žiaľ, veľmi často nepritrafli. Tatarskij onedlho pochoopil, že ak sa vydarí jeden z desiatich projektov, značí to veľký úspech. Nezarábal ktoviekoľko peňazí, aj tak ich však mal k dispozícii viac než vo vodách maloobchodu. Na svoju prvú reklamu spomínal s nechutou, nahmatával v nej akúsi hanebne unáhlenú ochotu lacno predať všetky poklady duše. A keď sa objednávky hrnuli jedna za druhou, pochopil, že v biznise nikdy netreba dávať najavo, že sa ponáhľate, lebo si sami znížite cenu, a to je hlúpe: predávať najposvätejšie a najvznešenejšie treba čo najdrahšie, pretože potom už predsa nebude s čím obchodovať. Mimochodom, Tatarskij si uvedomoval, že tento princíp sa nevzťahuje na všetkých. Skutočne majstrovskí virtuózi žánra, ktorých občas videl v televízii, vedeli predávať to najvzácnejšie každodenne, ale takým spôsobom, že nejestvovali žiadne formálne podnety na vyslovenie podozrenia z predaja, takže na druhý deň mohli smelo všetko zasa rozpútať odznova. Ako to dosiahli, to si Tatarskij nebol schopný ani len predstaviť.

Postupne sa čoraz výraznejšie začínala črtiť istá veľmi nepríjemná tendencia: objednávateľ dostal Tatarským rozpracovaný projekt, korektne vysvetlil, že to nie je celkom to, čo potrebuje – a o mesiac alebo dva Tatarskij natrafil na klip, ktorý bol zjavne inšpirovaný jeho nápadom. Domáhať sa spravodlivosti a pravdy bolo v takýchto prípadoch zbytočné.

Tatarskij sa poradil s novými známymi a následne vykonal pokus poskočiť v reklamnej hierarchii o stupienok vyššie. Začal teda rozpracúvať reklamné stratégie. Táto práca sa takmer nelišila od predošlej. Jestvovala jedna čarodejná kniha, po prečítaní ktorej ste sa už pred nikým nemuseli ostýchať a neosta-

li vo vás žiadne pochybnosti. Volala sa „Positioning: a battle for your mind“⁵ a napísali ju dvaja progresívni americkí mágovia. Jej podstata bola v Rusku absolútne neaplikovateľná. Pokiaľ to bol Tatarskij schopný posúdiť, žiadna bitka medzi tovarmi o výklenky v tunajších rozvrátených mozgoch neprebíhala, situácia väčšmi pripomínala zadymenú krajinku po atómovom výbuchu. Kniha však bola aj napriek tomu užitočná. Bolo v nej veľa elegantných výrazov typu line extention, ktoré ste mohli strkať do stratégií a utrúsiť v rozhovoroch. Tatarskij pochopil, čím sa epocha zahŕňovania imperialismu líši od éry primárnej akumulácie kapitálu. Na Západe sa objednávateľ reklamy spoločne s copywriterom usilovali vymyť mozog zákazníčkovi, zatiaľ čo v Rusku bolo treba zatmiť mozog objednávateľovi. Okrem toho Tatarskij pochopil, že Mrkovin mal pravdu – táto situácia sa nikdy nezmení. Keď si raz dožičil značne kvalitnú trávu, náhodou objavil základný ekonomický zákon postsocialistickej formácie: primárna akumulácia kapitálu je v nej i akumuláciou definitívnu.

Tatarskij si občas krátko pred spaním čítaval z knihy o pozicičnosti. Pokladal ju za svoju príručnú Bibliu; primeranosť analógie bola umocnená výskytom alúzií náboženských, na jeho nepoškvrnenú dušu nesmierne výrazne vplývajúcich názorov: „Romantickí copywriteri sa už ocitli v nesmiernej reklamnej agentúre na nebesiach...“

⁵ „Pozicionovanie: boj o váš rozum“ (*angl.; pozn. autora*)

Mrkovinova predpoveď sa začala stávať realitou – v reklame bolo stále menej a menej roboty pre osamelých vlkov, v Tatarského kariére postupne prepuklo štylistické rozhranie. Pracovné príležitosti sa presúvali do agentúr, ktoré mali štáby vlastných copywriterov a tzv. kreatívcov. Tieto agentúry sa množili nezadržateľne, ako huby po daždi, alebo, ako Tatarskij napísal v jednej stratégii, ako hroby po vražde vodcu.

A vodca napokon prehriate Rusko opúšťal. Jeho sochy viezli za mesto na vojenských nákladiakoch (povrávalo sa, že akémusi plukovníkovi zišlo na um taviť z nich farebné kovy, takže kým sa všetky zvalili, veľa zarobil), avšak vystriedala ich iba sivá obludnosť, v ktorej duša sovietskeho človeka rýchlo dohnívala a rútila sa sama do seba. Tlač tvrdila, že v tejto obludnosti už dávno žije celý svet a porozumieť tomu nám brániť „sovietska mentalita“.

Čím vlastne „sovietska mentalita“ alebo povestný „Soviet“ je, Tatarskij celkom presne nechápal, hoci tento výraz často a s pôžitkom používal. Avšak podľa názoru Dmitrija Pugina, človeka, ktorý si ho aktuálne najal, ani nič chápať nemal. Mal touto mentalitou disponovať. Práve v tom spočíval aj zmysel jeho činnosti – prispôsobovanie západných reklamných koncepcií mentalite ruského spotrebiteľa. Práca bola free lance – Tatarskij prekladal tento výraz ako „slobodný kopijník“, pričom mal na mysli predovšetkým svoju mzdu.

Pugin, chlap s čiernymi fúzmi a lesklými čiernymi očami,

veľmi podobnými dvom gombíkom, sa zjavil na obzore náhodou, počas návštevy u spoločných známych. Keď sa dozvedel, že Tatarskij sa zaoberá reklamou, prejavil oňho zdržanlivý záujem. No Tatarského okamžite predchla vo vzťahu k Puginovi iracionálna úcta – ohromilo ho, že onen sedel pri čaji tak, ako prišiel – v dlhom čiernom kabáte.

Práve vtedy sa pustili do reči o sovietskej mentalite. Pugin sa priznal, že ešte toľ nedávno ňou disponoval i sám, ale načisto o ňu prišiel, keď niekoľko rokov pracoval ako taxikár v New Yorku. Slané vetry Brighton Beach mu vyfúkali z hlavy potuchnuté sovietske schémy a nakazili ho neprekonateľným bažením po úspechu.

– V New Yorku nesmierne intenzívne chápeš, – vravel Tatarskému pri vodečke, ku ktorej prešli po čaji, – že môžeš stráviť celý život v akejsi maličkej smradľavej kuchyni s výhľadom na osratý špinavý dvor a s mizernou fašírkou v papuli. Budeš hentak postávať pri okne, dívať sa na hovno uprostred smetí, a život nebadane uplynie.

– Zaujímavé, – reagoval zamyslene Tatarskij, – a načo kvôli tomu chodiť do New Yorku? Azda...

– Lebo v New Yorku to chápeš, ale v Moskve nie, – prerušil ho Pugin. – Isteže, tuná je smradľavých kuchýň a obsratých dvorov oveľa viac. Ale tu ani za nič nepochopíš, že v nich uplynie celý tvoj život. Až dovedy, kým neuplynie. A v tom, medzi nami, tkvie jedno z podstatných špecifik sovietskej mentality.

Puginove názory boli tak trochu diskutabilné, avšak to, čo navrhoval, bolo jednoduché, pochopiteľné a logické. Pokiaľ to Tatarskij z hľadiska hlbín sovietskej mentality bol schopný posúdiť, projekt pôsobil jednoducho ako čítankový príklad americkej podnikavosti.

– Pozri, – vravel Pugin, hľadiac prižmúrenými očami do priestoru nad Tatarského hlavou, – sovietska socka už skoro